

Na téma holocaust v řadách hasičů:

Emanuel Novák – zakládající člen Sboru dobrovolných hasičů Čisovice

V rámci Vzpomínkového dne na hasiče v boji za svobodu, který se poprvé slaví v roce 2025, a to 12. září (den zatčení starosty České zemské hasičské jednoty Františka Procházky – 12. 9. 1944), jsme se rozhodli připomenout člověka, jenž doplatil na jediné – byl židovské národnosti a po vyhlášení protektorátních zákonů pro něho nebylo (nejen) v řadách hasičů místo. Nebylo podstatné, že jde o člověka, který hasičině zasvětil celý život, který byl u zrodu Sboru dobrovolných hasičů Čisovice v roce 1879 a jenž měl v době, kdy vypukla 2. světová válka, také již svůj věk. Byl Židem, a to naprosto stačilo k tomu, aby přestal být vnímán jako člověk...

Otec Emanuela Nováka se jmenoval Josef Novák a dle genealogického webu Geni.com se narodil v roce 1819, datum narození je však uvedeno pouze jako přibližné. Zemřel 19. února 1903 a je pochován v Dobříši. S manželkou Rosálií, rozenou Rotterovou (1821–1904), měl celkem 8 potomků. Jedním z nich byl již zmíněný syn Emanuel, jehož jméno připomíná pamětní deska na rodném domě ve středu obce. Se jménem Emanuela Nováka se dále setkáváme v kronice Sboru dobrovolných hasičů Čisovice a v několika dochovaných dokumentech, z nichž některé spadají ještě do doby Rakouska-Uherska a jsou dokladem složení čisovického hasičského sboru v rámci Zemské hasičské jednoty království Českého¹.

Emanuel Novák se narodil 22. října 1860 v Čisovicích a takřka skoro celý svůj život působil jako kupec. Toto povolání má také uvedeno v soupisce členů SDH Čisovice z roku 1895. Dle dochovaných záznamů je patrné, že ve sboru dlouhá léta působil jako jednatel. V soukromém životě byl dvakrát ženat. Jeho první manželkou byla dle genealogických záznamů Sidonie (též uváděná jako Zdenka) Zeckendorfová (1864-1909). Spolu měli tři děti – Marthu, Ottu a Elsu (Elišku). Po smrti Sidonie se Emanuel oženil s Marií Freulerovou (nar. 1875)². Pro pracovitého a váženého občana i dlouholetého hasičského činovníka muselo být obzvlášť kruté, když: „...bylo nařízeno vyloučiti z našich řad našeho posledního zakládajícího člena, bratra Emanuela Nováka.“³ Takto zní záznam v kronice čisovického hasičského sboru.

¹ Název organizace přepsán dle originálního dokumentu. – Pozn. aut.

² Toto datum narození je uvedeno na Geni.com, na webu Holocaust.cz je uveden rok nar. 1877.

³ Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů Čisovice, záznam k roku 1941.

Protektorátní nařízení týkající se útlaku židovského obyvatelstva byla nelítostná. Mezi tvrdá omezení jejich práv patřil i zákaz působit v jakýchkoliv spolcích.⁴

Manželé Novákovi byli stejně jako drtivá většina dalších židovských obyvatel Protektorátu deportováni do Terezína. Stalo se tak 10. srpna 1942 v rámci transportu Ba⁵. Emanuelu Novákovi bylo přiděleno číslo 1398, jeho manželce pak 1399. Emanuel Novák o několik měsíců později, konkrétně 11. prosince 1942, v Terezíně umírá. Jeho manželka Marie jej přežila o necelý rok, zemřela rovněž v Terezíně 9. září 1943.

Nedopust'me, aby se podobné dějiny opakovaly...

Zpracovala: Petra Myslínová Cejpková

Použité zdroje čerpání:

Pamětní kniha Sboru dobrovolných hasičů Čisovice + další interní dochované dokumenty sboru

Webové stránky Geni.com

Webový portál Holocaust.cz

Deník.cz - Děti z protektorátu: Nejdřív nám vzali práva i radost. To nejhorší přišlo potom

⁴ Přejato z:

https://www.denik.cz/z_domova/stovky-zakazu-a-temer-zadna-prava-jak-se-zilo-zidum-v-protektoratu-20190621.html

⁵ V tomto transportu bylo deportováno celkem 1474 osob, zahynulo 1302, přežilo 172.

Příloha č. 1 – Výňatek z nařízení České zemské hasičské jednoty o vyloučení všech členů neárijského původu.

ZEMSKÁ HASIČSKÁ JEDNOTA V ČECHÁCH

Praha XII, Blanická 13.

Čj: 12.076

V Praze dne 7. září 1939.

Všem br. správám

Okresních hasičských jednot,
obvodů a
hasičských sborů v Čechách !

A. Členství nearijských v hasičské organizaci!

Nařizujeme hasičským sborům, aby pokud to snad již neprovedly, ze svých řad vyškrtly všechny neárijské členy. Nařízení toto vztahuje se na všechny druhy členství uvedené v čl. 6 normálních stanov pro hasičské sbory str. 8. a 9., jakož i členů přispívajících a čestných v jednotlivých obvodech a okresních hasičských jednotách, bez rozdílu, jedná-li se o prostého člena nebo činovníka.

Vztahuje se i na právnické osoby, pokud jsou členy čestnými nebo přispívajícími v té které složce a pokud dle příslušného úředního nařízení jsou podnikem neárijským.

Koho třeba považovati za nearijsce /žida/ vymezuje výnos říšského Protektora z 21. června 1939 § 6., jehož zněním se bezpodmínečně řídte.

Toto opatření provede se ihned, výjimky, odklady nebo námítky jsou nepřipustny. Za provedení osobně odpovídá starosta sboru, obvodu, okresní hasičské jednoty. Vyřazení z katastru se hlásí ihned a neodkladně služební cestou Zemské hasičské jednotě.

Příloha č. 2 – Seznam členů SDH Čisovice z roku 1895 se jménem Emanuela Nováka

Zemská hasičská jednota království Českého.

Okres župy: Žbraslav Okres sboru: Žbraslav

SEZNAM ČLENŮ.

Jméno župy: Kladruby Sídlo župy: Žbraslav

Sídlo hasičského sboru: Čisovice Poštovní úřad: Kladruby

Počet pojištěných členů z. 1895: _____

Poř. číslo	Jméno a příjmení	Zaměstnání	Hodnost sborová	Rok a den narození	Povinnost branná			Poznámka
					záloha	zemská služba	zemská služba	
1	Štěpánek Josef	rolník	předseda	1841				
2	Jaroš Josef	"	velitel	1849				
3	Šouček František	kolář	podvelitel	1870				
4	Kora František	rolník	evičitel	1858				
5	Blážík Jan	rolník	pokladník	1847				
6	Novák Emanuel	kupec	jednatel	1860				
7	Šmyrál Antonín	rolník	hasič	1866				
8	Šmíček Václav	"	"	1856				
9	Placák František	hostinský	kuřák	1847				
10	Škumajer Jan	krejčí	hasič	1855				
11	Marhoule Jan	obuvník	"	1862				
12	Harlíček Jan	"	"	1852				
13	Jaroš Josef	domkář	"	1846				
14	Lebl František	"	"	1871				
15	Šimeček Rudolf	rolník	"	1874				
16	Křišťálek František	"	"	1867				
17	Poláček Josef	domkář	"	1837				
18	Brabec Josef	rolník	"	1876				
19	Lebl Emanuel	"	"	1876				
20	Kollar Václav	domkář	"	1876				
21	Nechoslav Jan	kovář	"	1846				
22	Dvořák Karel	rolník	"	1876				
23	Jaroš Josef	"	"	1845				
24								
25								

Seznamem Jos. Slavíka na Mělníku 1891, č. 17. — 11401.

Příloha č. 3 – Pamětní deska Emanuelu Novákovi na jeho rodném domě ve středu obce Čisovice

